

Initiative in Pedagogical Activity

Eraliyeva Nazokat Chorshanbi qizi

Turayeva Linnura Yusuf qizi

3rd-year Students, Group 301 Program: Preschool Education Psychology and
Pedagogy Termiz State Pedagogical Institute

ANNOTATION. This article discusses the essence, importance, and role of initiative in pedagogical activity within the educational process. It analyzes the specific characteristics of an initiative-driven teacher's professional practice, their use of modern educational technologies, and their role in encouraging student engagement. The article also examines how initiative contributes to increasing lesson effectiveness, developing students' independent thinking, and fostering a creative approach. The findings show that teachers' initiative is an important factor in improving the quality of education.

KEYWORDS: Pedagogical activity, initiative, teacher competence, educational effectiveness, innovative methods, interactive techniques, creative approach, student engagement, independent thinking, modern educational technologies.

PEDAGOGIK FAOLIYATDA TASHABBUSKORLIK

Termiz Davlat Pedagogika institute Maktabgacha talim psixologiyasi va pedagogikasi
yo'nalishi 3-kurs 301-guruh talabasi

Eraliyeva Nazokat Chorshanbi qizi

Turayeva Linnura Yusuf qizi

ANNOTATSIYA. Ushbu maqolada pedagogik faoliyatda tashabbuskorlikning mazmuni, ahamiyati va uning ta'lim jarayonidagi o'rni yoritiladi. Tashabbuskor pedagogning kasbiy faoliyatidagi o'ziga xos jihatlari, zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanishdagi roli hamda o'quvchilarni faollikka undashdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, maqolada tashabbuskorlik orqali dars samaradorligini oshirish, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish va ijodiy yondashuvni shakllantirish masalalari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-4, 2026**

pedagoglarning tashabbuskorligi ta'lim sifatini oshirishda muhim omil ekanligini ko'rsatadi.

KALIT SO'ZLAR: Pedagogik faoliyat, tashabbuskorlik, o'qituvchi mahorati, ta'lim samaradorligi, innovatsion metodlar, interaktiv usullar, ijodiy yondashuv, o'quvchi faolligi, mustaqil fikrlash, zamonaviy ta'lim texnologiyalari

Bo'lajak o'qituvchining tashabbuskorligini qo'llab quvatlash oliy pedagogik ta'lim oldiga qo'yilgan asosiy maqsadlardan biridir. Bugungi kunda an'anaviy pedagogikadan kollaborativ, o'zaro hamkorlik, sheriklik, birgalikda rivojlanish va birgalikda ijod qilish uchun qulay sharoit yaratadigan munosabatlar pedagogikasiga o'tish jarayoni davom etmoqda. Tashabbuskorlikning asoslari bo'lajak o'qituvchilarda oliy pedagogik ta'limning dastlabki davridayoq shakllanishi kerak. Bu davrda bo'lajak o'qituvchilar kasbiy bilimlarni o'zlashtirishga kirishadilar. Professoro'qituvchilar va guruhdoshlari bilan muloqot va hamkorlik qila boshlaydilar. Bo'lajak o'qituvchilarda tashabbuskorlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan ilmiy metodik tavsiyalar yangi pedagogik texnologiyalarga asoslanadi. Bu jarayonda dastlab talabalarga tashabbuskorlik haqidagi bilimlarni taqdim etish, ularda tashabbuskorlik motivlarini shakllantirish talab etiladi. Shu bilan bir qatorda kommunikativ, bilishga asoslangan hamda ijodiy tashabbuskorlik haqida bo'lajak o'qituvchilarda aniq tasavvur hosil qilinadi. Bo'lajak o'qituvchilarda shakllantiriladigan pedagogik tashabbuskorlikning o'ziga xos jihatlari tahlil qilinadi. Ularda bilish tashabbuskorligini rivojlantirishning shart-sharoitlari, bilishga asoslangan hamda intellektual faollikning ko'rinishlari, tashabbuskorlikni qo'llab-quvvatlashning samarali shakllari haqida tasavvur hosil qilinadi. Ushbu maqsadga yo'naltirilgan yangi pedagogik texnologiyalar tavsiflanadi. Ularni bo'lajak o'qituvchilarda tashabbuskorlikni rivojlantirishga yo'naltirish mexanizmlari o'rganiladi. Tashabbuskorlik bo'lajak o'qituvchining faol kasbiy harakatlarga moyilligi, layoqatligini ifodalovchi hodisa sifatida tavsiflanadi. K.Abulxanovanning ta'biricha tashabbuskorlik shaxsning o'z o'zini namoyon etishi,

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-4, 2026**

boshqalarga nisbatan faollikka asoslangan munosabatning ifodalanishidir. Ye.A.Ponogin tashabbuskorlikni faollik shakli, keng ko‘lamli faoliyatning asosiy sababchisi sifatida baholagan. Shu bilan bir qatorda mutaxassis uning tarkibi, motivatsion ehtiyojalari, hissiy va kognitiv komponentlarini ham aniqlaydi. Tashabbuskorlik ikki bosqichda namoyon bo‘ladi:

1. Yangi fikrni ilgari surish
2. Ilgari surilgan yangi fikrni amalga oshirish

Pedagogik ta’lim jarayonida bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy tashabbuskorligi bosqichma bosqich rivojlanadi. Shuning uchun ham tashabbuskorlik quyidagi maqsadlarga asoslanadi.

- kasbiy-ijodiy tashabbuskorlik;
- bo‘lajak o‘qituvchining maqsadga yo‘naltirilgan va irodaviy kuchga asoslangan tashabbuskorlik;
- kommunikativ tashabbuskorlik;
- bilishga asoslangan tashabbuskorlik kabilar.

Bo‘lajak o‘qituvchining maqsadga yo‘naltirilgan va iroda kuchiga asoslangan tashabbuskorligi uni mahsuldor faoliyatning turli shakllarini amalga oshirishga jalb etadi. Jumladan, kasbiy bilimlarni egallash, o‘zlashtirilgan bilimlarini amaliyotda qo‘llash, o‘quv jarayonini modellashtirish va konsruksiyalash, yangi pedagogik g‘oyalarni generatsiyalash, vujudga kelgan qiyinchiliklarni bartaraf etish, kommunikativ faollik ko‘rsatish, o‘z nutqini muntazam rivojlantirish va boshqarish kabilar. Tashabbuskorlik talabalarni ijodiy faoliyat ko‘rsatishga undaydi. Ular tashabbuskorlik natijasida o‘quv jarayonida faollik ko‘rsatadilar. Ularning faoliyat mahsuli o‘quv jarayoni yakunida namoyon bo‘ladi. Mazkur jarayonda oldindan aniqlangan maqsadlar shakllanmaydi. Bo‘lajak o‘qituvchilarning bilishga asoslangan tashabbuskorligi yangi kasbiy bilimlarni izlab topish va uni amaliy faoliyatda qo‘llashga nisbatan qiziqish uyg‘otadi. Bu jarayonda ular pedagogik hodisalarni chuqur tahlil

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-4, 2026**

qiladilar va o'z harakatlarini muntazam takrorlaydilar. Kommunikativ tashabbuskorlik esa bo'lajak o'qituvchilarning diskurs munosabatlariga kirishishlariga yo'l ochadi. Kommunikativ tashabbuskorlik bo'lajak o'qituvchilarni kollaborativ faoliyat ko'rsatish va shaxslararo munosabatlarga kirishishga undaydi. Ular muntazam tarzda muloqotga moyil bo'ladilar va atrofdagilar bilan aloqa o'rnatadilar. Kommunikativ tashabbuskorlik yakkama yakkam tarzda amalga oshiriladigan, suhbatdan keng ko'lamli muloqot va shaxslararo munosabatlarga o'tishni ta'minlaydi. Bunday suhbat va munosabatlar turli usullar yordamida amalga oshiriladi. Ular: o'zaro kurashsiz, ixtiyoriy, ayni bir shaxsning irodasiga ko'ra, tashabbuskorlikka ega bo'lgan shaxs tomonidan yoki raqobatlashish va kurashchanlik asosida amalga oshiriladi. Bularning barchasi diskurs jarayonida shakllanadi. Bilishga asoslangan tashabbuskorligi bo'lajak o'qituvchining qiziquvchanligi uncha murakkab bo'lmagan bilishga asoslangan faoliyatga kirishishi asosida sabab oqibat bog'lanishlarini amalga oshirishi, zamon va makon birligini anglab yetishi natijasida amalga oshiriladi. Bilishga asoslangan tashabbuskorlik bo'lajak o'qituvchilar kasbiy muammolarni yechishga kirishganlarida vujudga keladi. Professor-o'qituvchilar talabalarda bilishga asoslangan tashabbuskorlikning vujudga kelishi uchun qulay shart-sharoitlarni yaratishlari kerak. Buning uchun bo'lajak o'qituvchilarni loyiha faoliyatiga jalb etish muhim ahamiyatga ega. Bilishga asoslangan tashabbuskorlik talabalardan erkin, mustaqil, bilimlarni o'zlashtirishga mo'ljallangan harakatlarni amalga oshirishni talab qiladi. Bu jarayonda bo'lajak o'qituvchi muhim topshiriqlarni bajarish uchun o'zlarining bilim, ko'nikma, malakalarini to'la qonli tarzda safarbar qiladilar. Bo'lajak o'qituvchilarda bilishga asoslangan tashabbuskorlik egallashga kirishgan kasbiy faoliyatlarining mazmun mohiyatini anglab yetganlarida vujudga keladi. Bilishga asoslangan tashabbuskorlik ularning oliy pedagogik ta'lim jarayonida samarali rivojlanishlari uchun talabalar oldiga muammoli topshiriqlar qo'yish, ularni mustaqil faoliyatga ko'proq jalb etish talab qilinadi. Bo'lajak o'qituvchilarda ijodiy tashabbuskorlikni rivojlantirish alohida pedagogik ahamiyatga

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-4, 2026**

ega bo‘lib, ularning metodik mahoratini rivojlantirishning muhim omili hisoblanadi. Bo‘lajak o‘qituvchining ijodiy tashabbuskorligi tushunchasi doirasida talabalarning mustaqil izlanishga oid faoliyati va uning mahsuldor natijalari tushuniladi. Bo‘lajak o‘qituvchilarning ijodiy tashabbuskorligi o‘zaro aloqador bo‘lgan bir qator harakatlar natijasida vujudga keladi. Uning mazmuni bo‘lajak o‘qituvchilarga taqdim etilayotgan bilimlar va faoliyat usullari bilan bog‘liq bo‘ladi. Ijodiy hamda bilishga asoslangan tashabbuskorlik bo‘lajak o‘qituvchilarning kognitiv faoliyatni amalga oshirishlari, bilimlarni kognitiv o‘zlashtirishlari va mahsuldor natijalarga erishishga in tilishlari natijasida vujudga keladi. Shuning uchun ham professoro‘qituvchilar oliy pedagogik ta‘lim jarayonida bo‘lajak o‘qituvchilarda tashabbuskorlikning barcha turlarini birdek rivojlantirishga ko‘maklashadigan pedagogik muhitni yaratishlari lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. R.Safarova, G.Khasanova. Organizing an environment for cooperation of students in the educational process (for ensuring the development of the new Uzbekistan society). XVI International Scientific-Practical Conference “Actual Problems of Improving Farming Productivity and Agroecology” (IPFA 2024), E3S Weof Conferences Volume 538,2024. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202453805044>

2. Kognitiv pedagogikaga oid nazariy yondashuvlar. Monografiya. – Toshkent: “Science and innovation”, 2024.

–186-bet.<https://doi.org/10.5281/zenodo.10355987>,
<https://zenodo.org/records/10355987>

3. Абульханова-Славская, К. А. Состояние современной психологии: субъектная парадигма / К. А. Абульханова-Славская // Предмет и метод психологии. — М., 2005. — С. 428—450.

4. Погонина Е.А. Психологические особенности инициативы старших школьников в общественной деятельности и условия ее развития: автореферат дис. канд. психол. наук: 19.00.01 – Брянск, 2007. –

